

ประสบการณ์ชีวิตของทหารผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงชายแดนใต้ ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19*

Life experiences of Military Personnel working in Southern Border
Security during the COVID-19 Outbreak

ปรียา แก้วพิมล **

Preeya Keawpimon ***

วันพิชิต ศรีสุข ****

Wanpichit Srisuk *****

คนองเดช ฝอดสูงเนิน *****

Khanongdech Fordsungnern *****

บทคัดย่อ

งานวิจัยกรณีศึกษาประสบการณ์ชีวิตของทหารผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงชายแดนใต้ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายประสบการณ์ทหารนักปฏิบัติการด้านความมั่นคงเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในบริบทพื้นที่ชายแดนใต้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลเป็นกำลังพลที่ปฏิบัติการด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี คัดเลือกแบบจำเพาะเจาะจง จำนวน 14 ราย เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ด้วยแนวคำถามปลายเปิด และ

บทความนี้

Received

13 พฤษภาคม 2564

Revised

21 มิถุนายน 2564

Accepted

6 กรกฎาคม 2564

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ประสบการณ์ชีวิตของทหารผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงชายแดนใต้ ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์มนุษยวิทยาสรินธร (องค์กรมหาชน)

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ดร.)

*** Assist. Prof. Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Pattani campus. (PhD.)

**** อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ดร.)

***** Lecturer, Faculty of Humanities and Social Science, Prince of Songkla University, Pattani campus. (PhD.)

***** นายทหารประวัติศาสตร์ ชุดปฏิบัติการกิจการพลเรือน กองพลทหารราบที่ 15 ค่ายสมเด็จพระสุริโยทัย (ร้อยตรี)

***** Historic Officer of Civil Affairs, 15th Infantry Division, Somdej Phra Suriyothai Camp. (Second Lieutenant)

ให้ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้สึกของทหารต่อสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงแรกเป็นความรู้สึกเชิงลบต่อสถานการณ์ระบาด หวาดกลัวและยากลำบากในการปฏิบัติงาน แต่เมื่อมีข้อมูลและมีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ก่อให้เกิดความรู้สึกเชิงบวก 2) การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตและการปรับเปลี่ยนการทำงานคือ การปรับตัวป้องกันโรค การปรับแนวทางการดูแลกำลังพล และการปรับเปลี่ยนงานในพื้นที่ และ 3) ทหารเกิดบทเรียนรู้จากการทำงานท่ามกลางการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้แก่ ก. เกิดโอกาสในการพบปะระหว่างทหารและประชาชนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทหารและประชาชนดีขึ้น ข. เกิดแนวทางการทำงานด้านความมั่นคงผ่านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ค. มีกลยุทธ์การทำงานเพื่อความสำเร็จโดยผ่านผู้นำชุมชนที่ประชาชนยอมรับ ศรัทธา และ ง. ตระหนักต่อการเตรียมความพร้อมกำลังพลในการทำงานทุกสถานการณ์ที่ส่งผลต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชน ผลการวิจัยช่วยให้เห็นแนวทางการทำงานของทหารที่ปรับเปลี่ยนจากงานด้านความมั่นคงในชีวิตสู่การทำงานเชิงพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน

คำสำคัญ: ทหาร, ความมั่นคงชายแดนใต้, ไวรัสโคโรนา, ความขัดแย้งทางสังคม--ไทย (ภาคใต้)

Abstract

The objective of this study was to describe the life experiences of military personnel working in Southern Border security during the COVID-19 outbreak. The qualitative data collection was conducted with 14 informants, all military personnel for southern border security. Data were collected by in-depth interview with the open-ended questions, and key informants rechecked the research results. The study revealed that 1) initially respondents had negative feelings about the COVID-19 pandemic situation, in particular feeling frightened and difficult to work. However, upon having knowledge of COVID-19 and the opportunity to help others in the situation, respondents developed positive feelings. 2) The COVID-19 outbreak prompted changes in daily living and work adjustment including adapting to disease prevention, adjustment on care for military personnel, and adjustment on work responsibilities. 3) military personnel learned lessons working during the COVID-19 outbreak. These included: a. opportunities to meet between military personnel and civilians promoted good relationships; b. The Covid -19 pandemic made change to people's work and life adjustment; c. having strategy for working successfully with community leaders; and d. having awareness of the readiness of personnel to work during every event that affects the people's stability and quality of life. Results revealed that the development approach used in the work of military personnel has shifted from security of life to work for improvement of the quality of life in the crisis situation.

Keywords: Military personnel, Southern border stability, Coronavirus, Social conflict—Thailand Southern

1. บทนำ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นภาวะวิกฤตสุขภาพที่ก่อให้เกิดผลกระทบวงกว้างทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย จังหวัดชายแดนใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความไม่สงบจากสถานการณ์อย่างต่อเนื่องต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนเมื่อมีรายงานผู้ป่วยและกลุ่มเสี่ยงสูงในพื้นที่ที่จำเป็นต้องควบคุมโรคตามมาตรการต่างๆ อย่างเคร่งครัด หน่วยงานทหารที่มีภารกิจปกติดูแลงานด้านความมั่นคงรักษาความสงบต้องเข้ามาร่วมในการกิจการปรับเปลี่ยนบทบาทด้านความมั่นคงปลอดภัยจากสถานการณ์ความรุนแรงสู่การเป็นส่วนหนึ่งในการกิจการความมั่นคงปลอดภัยจากการแพร่ระบาดโรคไวรัสโควิด-19 ก่อให้เกิดประสบการณ์และบทเรียนรู้ของทหารผู้ปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานในพื้นที่ซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับต่อไป

การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นภาวะวิกฤตด้านสาธารณสุขที่รุนแรงส่งผลกระทบต่อสังคมในทุกด้านและไม่สามารถคาดการณ์ระยะเวลาที่ปัญหาจะสิ้นสุดอย่างสมบูรณ์ (International Organization for Peace Building, 2020, online) ในประเทศไทยผู้พบผู้ป่วยในระยะแรกเป็นชาวจีนในกลุ่มนักท่องเที่ยว ผู้ป่วยคนไทยรายแรกเป็นหญิงไทยมีประวัติเดินทางไปเมืองอู่ฮั่นประเทศจีน การแพร่ระบาดที่รุนแรงและเป็นวงกว้างมากที่สุดเกิดขึ้นในเวทีมวยในกรุงเทพฯ การติดเชื้อในกลุ่มนักท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภูเก็ต และผู้กลับจากไปร่วมพิธีกรรมทางศาสนาที่ประเทศมาเลเซีย (กองทัพบก. ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19, 2563, ออนไลน์) จังหวัดชายแดนใต้เป็นพื้นที่ความขัดแย้ง สถานการณ์ระลอกใหม่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน พบการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในกลุ่ม 10 จังหวัดที่มีผู้ติดเชื้อสูงสุดรายวัน และกำหนดเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด (กระทรวงสาธารณสุข. กรมควบคุมโรค, 2564)

ในต่างประเทศกองทัพเข้ามามีบทบาทปฏิบัติการ

ในภาวะวิกฤต กองทัพจีนเข้ามาดำเนินการสร้างโรงพยาบาลสนามขนาด 1,000 พร้อมติดตั้งครุภัณฑ์และจัดเตรียมเวชภัณฑ์พร้อมให้ทีมสุขภาพลงมาปฏิบัติการช่วยเหลือในเขตพื้นที่อู่ฮั่น (Khalik, 2020, online) ทหารเกาหลีและเครื่องบินรบอเมริกามีบทบาทในการป้องกันการติดเชื้อโดยการปฏิบัติฉีดยาฆ่าเชื้อสถานที่แพร่ระบาด ทำงานควบคุมสถานกักโรค (Mayers, 2020, online) ทหารญี่ปุ่นปฏิบัติการช่วยเหลือผู้โดยสารและลูกเรือสำราญที่ขอเข้าเทียบท่าในญี่ปุ่น (Banerjee & Dua, 2020, online) เช่นเดียวกับสถานการณ์ทั่วโลกที่ทหารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 กองทัพจีนส่งทีมแพทย์ทหาร ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนสิ่งของแก่ประเทศต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค (ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล, 2563, ออนไลน์) รัฐสภายุโรปได้นำเสนอภาพรวมของกองทัพในปฏิบัติการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ครอบคลุมภารกิจต่างๆ ได้แก่ การสร้างโรงพยาบาลสนามและหน่วยพักพิง การผลิตเวชภัณฑ์และสิ่งของที่จำเป็น การกระจายอาหารและน้ำดื่ม การนำส่งยาและเวชภัณฑ์สำรอง การหนุนเสริมการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย การผ่อนปรนการปฏิบัติในเขตชายแดน การสนับสนุนการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การฟื้นฟูจิตใจ การฆ่าเชื้อและรักษาความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ การกำกับติดตามการใช้มาตรการทางสังคม การเคลื่อนย้ายอพยพประชาชนและเคลื่อนย้ายผู้ป่วย (European Parliament, 2020, online)

ในประเทศไทยทหารมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงของชาติ ครอบคลุมการดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกราชของชาติ บูรณาภาพแห่งดินแดน สวัสดิภาพของประชาชน การปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ หากมองในมิติความเป็นองค์รวมความมั่นคงของชาติครอบคลุมองค์ประกอบได้แก่ ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงด้านสารสนเทศ

ความมั่นคงด้านระบาดวิทยา ความมั่นคงด้านอพยพ ย้ายถิ่นฐาน ความมั่นคงด้านภัยพิบัติ ความมั่นคงด้านวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ (เจษฎา มีบุญลือ, 2553, น. 29) สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ มีสภาพปัญหาที่ซับซ้อนและเป็นสิ่งที่กระทบความมั่นคงแห่งชาติในหลายมิติ มีทหารเข้ามาปฏิบัติงานรักษาความมั่นคงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทั้งทหารประจำการและทหารพราน (สุรศักดิ์ ฉัตรกุล ณ อยุธยา, 2561, น. 1) มีการพัฒนาสมรรถนะทหารที่หลากหลายเพื่อให้พร้อมสำหรับดูแลความความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน (เช้า ดีฟ เอ้าลค, 2563, ออนไลน์) ทหารมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นจากปกติที่ผู้การหนุนเสริมเพื่อสร้างความปลอดภัยจากโรคระบาดที่คุกคามชีวิตประชาชน มีการทำงานเชิงรุกและการบูรณาการของหลายภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหา ได้แก่ การกักกันระดับท้องถิ่น (local quarantine) การตั้งด่านเพื่อตรวจคัดกรองโรค การปฏิบัติการตามพระราชกำหนดในสถานการณ์ฉุกเฉิน และเคอร์ฟิวส์ ตลอดจนการดูแลช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาผลกระทบจากการระบาดของโรคในทุกมิติ การใช้ค่ายเพื่อกักกันกลุ่มเสี่ยงสูง การลงพื้นที่ให้ความรู้และรณรงค์ป้องกันโรคแก่ประชาชนในพื้นที่การแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งกำลังบำรุงกองทัพบก, 2563, ออนไลน์) การจัดส่งอาหารและเครื่องใช้ให้ประชาชนที่บ้าน, รถครัวสนาม, ผลิตผลจากโครงการทหารพันธุ์ดี การเข้าซื้อพืชผลจากเกษตรกรมาประกอบเลี้ยง, การดูแลพื้นที่ควบคุมโรคแห่งรัฐ (State Quarantine) การนำกำลังพลร่วมบริจาคโลหิต การคัดกรองในพื้นที่ชายแดน (ข่าวไทยพีบีเอส, 2563, ออนไลน์)

บทบาทที่เปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ท้าทาย เนื่องจากโรคระบาดคือโจทย์ใหม่ที่คุกคามความผาสุกของประชาชน เป็นประสบการณ์ชีวิตแบบใหม่ที่พบได้ไม่บ่อยที่ความท้าทายในการทำงานด้านรักษาอธิปไตยสู่ความมั่นคงในชีวิตประชาชนจากโรคระบาดร้ายแรงภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้

เป็นประสบการณ์ในภาวะวิกฤตที่สำคัญก่อให้เกิดบทเรียนรู้สู่การทำงานสันติภาพในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงสนใจแสวงหาความรู้มุมมองทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ปฏิกริยาที่โต้ตอบกันของมนุษย์หรือการกระทำระหว่างกัน ให้สามารถนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาใช้ด้านการบริหารและการพัฒนา (ปริชา อุโยคิน, 2558, น. 5) ข้อเท็จจริงเชิงประสบการณ์จะทำให้เข้าใจชีวิตเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารนักปฏิบัติการกับประชาชนท่ามกลางวิกฤตโรคระบาด บริบทชีวิตของคนด่านหน้าที่มีผลต่อความสำเร็จของทุกภาคส่วนในการป้องกันการระบาดของโรคในบริบทพื้นที่ความมั่นคง ขยายมุมมองผู้คนที่ทุกฝ่ายของความขัดแย้งต่างตกอยู่ในสถานการณ์ที่คุกคามต่อชีวิตเหมือนกันให้มีโอกาสพูดคุยเรื่องราวใหม่ๆ นอกเหนือจากความมั่นคง อุดมการณ์ โลกทัศน์เดิมที่คับแคบสู่การคงอยู่ในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียมกันและรักในชีวิตเหมือนกัน เพราะทุกประสบการณ์ของผู้คนคือบทเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนสันติภาพของพื้นที่ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ของทหารที่ปฏิบัติการด้านความมั่นคงเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในบริบทพื้นที่ชายแดนใต้

คำถามย่อยการวิจัย

1. ประสบการณ์ด้านความรู้สึกรู้สึกของทหารที่ประจำการในพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19เป็นอย่างไร
2. ประสบการณ์ด้านการทำงานของทหารในพื้นที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19เปลี่ยนไปหรือไม่ อย่างไร
3. ทหารเกิดบทเรียนรู้จากการทำงานท่ามกลางการแพร่ระบาดของโควิด-19 อะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้อย่างไร

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูลพื้นฐานเชิงปรากฏการณ์การทำงานในบทบาทที่แตกต่างของทหารผู้ปฏิบัติงาน ความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่ต้องทำงานภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 บทเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ในการดูแลตนเองระดับบุคคล และระดับหน่วยงานเพื่อทำงานสันติภาพในพื้นที่

4. การทบทวนกรอบแนวคิดและวรรณกรรม

4.1 สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยและจังหวัดชายแดนใต้

ประเทศไทยพบผู้ป่วยรายแรกเป็นนักท่องเที่ยวชาวจีน ต่อมาเกิดการระบาดอย่างรวดเร็วจากการจัดมวยในกรุงเทพฯ ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการ ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค (2563, ออนไลน์) ข้อมูลวันที่ 10 สิงหาคม 2563 ผู้ป่วยยืนยันโรคติดเชื้อโควิด-19 เป็นผู้ป่วยยืนยันสะสม 3,351 ราย เป็นผู้ป่วยรายใหม่ 831 ราย รักษาหาย 3,163 ราย กำลังรักษาในโรงพยาบาล 130 ราย เสียชีวิตจากโรค 58 ราย ในจังหวัดชายแดนใต้มีรายงานติดเชื้อกลุ่มใหม่สาเหตุจากการไปประกอบศาสนกิจที่ประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย นักศึกษาไทยที่เดินทางกลับจากต่างประเทศ แรงงานไทยในมาเลเซีย และกลุ่มท่องเที่ยว ผู้เสียชีวิตจากการติดเชื้อจำนวน 5 ราย และมีผู้ติดเชื้อจำนวน 300 ราย ผลจากการระบาดประเทศไทยมีมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโดยการปิดประเทศ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุข รัฐบาลมีมาตรการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบควบคู่ไปกับมาตรการควบคุมโรค เช่น การจ่ายเงินเยียวยา การแจกจ่ายสิ่งของเพื่อยังชีพ การหนุนเสริมให้ประชาชนช่วยเหลือกัน ในภาวะวิกฤตผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ มาตรการเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพผ่านหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

4.2 โรคระบาดและมาตรการเพื่อควบคุมโรคในพื้นที่ความขัดแย้ง

ผู้นำแต่ละประเทศมีการตอบสนองเชิงนโยบายต่อสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ในมิติการควบคุมเขตแดน รัฐศาสตร์ การบริหารราชการที่แตกต่างกัน (Dodd, et al., 2020, pp. 289-298) โดยเฉพาะหากแต่ละประเทศมีความขัดแย้งภายในหรือระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดผลกระทบต่องาน โดยเฉพาะระบบสุขภาพที่เพิ่มขึ้น การระบาดของโควิด-19 ทำให้มีผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตจำนวนมาก ยิ่งซ้ำเติมเกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ธุรกิจ การปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมของผู้คน ประชาชนในเขตพื้นที่ความขัดแย้งจะสนองตอบต่อมาตรการและการสื่อสารจากรัฐน้อย ทำให้ยากแก่การควบคุมโรค การต่อต้านการรวมกลุ่มเพื่อแสดงจุดยืน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความเสี่ยงและเป็นสาเหตุของการระบาดที่ขยายวงค่อนข้างเร็ว (International Crisis Group, 2020, online) มาตรการที่สำคัญเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดได้แก่ นโยบายปิดประเทศ/ปิดพื้นที่ (lockdown) การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) การติดตามกลุ่มที่สัมผัสโรค (contact tracing) การทำงานที่บ้าน การปิดโรงเรียนและธุรกิจที่มีความเสี่ยง งดการจัดกิจกรรมต่างๆ ขณะเดียวกันรัฐเองก็มีมาตรการช่วยเหลือทางสังคมแก่ประชาชนเพื่อก้าวผ่านภาวะวิกฤต แต่ละประเทศมีลักษณะที่ต่างกันขึ้นกับความพร้อมและเงื่อนไขของแต่ละประเทศ (Kauzya, 2020, online) มาตรการต่างๆ เพื่อควบคุมโรคการจัดการภาวะวิกฤตโดยทั่วไปสามารถเป็นเงื่อนไขที่กระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับประชาชนเสมอ การออกมาตรการเชิงป้องกันความรุนแรงในสถานการณ์ที่อาจส่งผลต่อสิทธิเสรีภาพแห่งบุคคล (International Organization for Peace Building, 2020, online) โดยเฉพาะในพื้นที่ความขัดแย้งต่างจะเกิดความซับซ้อนและยากลำบากมากขึ้น เพราะการจัดการวิกฤตสุขภาพ

ในพื้นที่ความขัดแย้งมีความอ่อนไหว การวางกรอบในการแก้ไขปัญหาเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังใส่ใจ ต้องมีมุมมองที่รอบด้านมิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหาย (International Organization for Peace Building, 2020, online) ในสถานการณ์ความขัดแย้งทั่วไปส่งผลต่อระบบดูแลช่วยเหลือและการดำรงชีวิตอย่างผาสุกของผู้คน สถานการณ์เหล่านี้ จะยิ่งรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากความเสี่ยงของผู้คนในการเดินทาง การเข้าถึงระบบบริการสุขภาพที่ยากลำบากมากขึ้น การเข้าช่วยเหลือจากภายนอก (World Economic Forum, 2020, online) ในประเทศที่มีปัญหาความขัดแย้งพบว่าประชาชนได้รับผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่มั่นคงจากการบริหารที่ล้มเหลวของรัฐบาลในประเทศเหล่านั้น ระบบสวัสดิการทางสังคมที่ด้อยคุณภาพ การเข้าถึงสวัสดิการรัฐที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม เมื่อมีการแพร่ระบาดของโรคและนำไปสู่การจัดการทำให้เกิดความยากลำบาก ประเด็นที่สำคัญได้แก่ ความอ่อนไหวต่อเรื่องราวความขัดแย้ง ความไว้วางใจต่อกันและการมีโอกาเข้าถึงระบบการดูแล ความสามารถรวมตัวของชุมชนเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนความรู้สึกเป็นหุ้นส่วน (Bousquet, 2020, online; International Crisis Group, 2020, online) ตัวอย่างการแก้ปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในคอโงในช่วงปี ค.ศ. 2018-2019 ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวางกรอบการแก้ปัญหาเฉพาะด้านวิกฤตสุขภาพ แต่ไม่ได้ตระหนักว่า ประเทศคอโงเป็นพื้นที่ความขัดแย้งเชิงการเมืองที่ซับซ้อน การไม่ตระหนักในบริบทเหล่านี้และวางเงื่อนไขร่วมกันของทุกฝ่ายทำให้เกิดความล่าช้า มีประชาชนและผู้ปฏิบัติงานสาธารณสุขเสียชีวิต การทำลายสถานพยาบาล ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรตามมา (International Organization for Peace Building, 2020, online) ในสถานการณ์โรคระบาดประเทศคู่ขัดแย้งอาจปรับเปลี่ยนท่าทีความขัดแย้งเป็นการให้การช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรม

ดังเช่นประเทศเพื่อนบ้านสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์และคูเวต ที่มีการปรับเปลี่ยนท่าทีต่อประเทศอิหร่านที่ต้องเผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 (International Crisis Group, 2020, online) การศึกษาผลของการระบาดของโควิด-19 และสถานการณ์ในพื้นที่ความขัดแย้งพบว่า สถิติการเกิดเหตุการณ์มีทั้งแบบเพิ่มขึ้นและลดลง ในภาคใต้ประเทศไทยพบว่าสถิติเหตุการณ์ความรุนแรงในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิดมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกับอัฟกานิสถาน โคลัมเบีย และเยเมน สามารถอธิบายได้ว่าการระบาดของโรคอาจทำให้เกิดความยากลำบากในการปฏิบัติการและฝ่ายก่อเหตุอาจต้องการรักษาฐานการสนับสนุนจากประชาชน จึงหลีกเลี่ยงการกระทำใดที่อาจส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชนท่ามกลางผลกระทบของโรคระบาด (Ide, 2021, online)

4.3 บทบาททหารกับการควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19

การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและความมั่นคงปลอดภัยของประชาชน สถานการณ์ทั่วโลกทหารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 ในประเทศจีนที่มีการแพร่ระบาดที่รุนแรงเป็นประเทศแรก ทหารจีนร่วมกันสร้างโรงพยาบาลสนาม มีศูนย์ผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ให้คำแนะนำและรักษาผู้ป่วย (Kauzya, 2020, online) นอกจากนี้ เมื่อสถานการณ์ในประเทศเริ่มสงบกองทัพจีนส่งทีมแพทย์ทหาร ผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนสิ่งของแก่ประเทศต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค (ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล, 2563, ออนไลน์) รัฐสภายุโรปได้นำเสนอภาพรวมของกองทัพในปฏิบัติการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ครอบคลุมภารกิจต่างๆ ได้แก่ การสร้างโรงพยาบาลสนามและหน่วยพักพิง การผลิตเวชภัณฑ์ และสิ่งของที่จำเป็น การกระจายอาหารและน้ำดื่ม

การนำส่งยาและเวชภัณฑ์สำรอง การหนุนเสริม การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมาย การผ่อนปรน การปฏิบัติในเขตชายแดน การสนับสนุนการดูแลผู้ป่วย ที่บ้าน การฟื้นฟูจิตใจ การฆ่าเชื้อและรักษาความสะอาด ในพื้นที่สาธารณะ การกำกับติดตามการใช้มาตรการทาง สังคม การเคลื่อนย้ายอพยพประชาชนและเคลื่อนย้าย ผู้ป่วย (European Parliament, 2020, online) ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีโรงพยาบาลทหารบนเรือรบ ที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือในเขตท้องถิ่นที่มีการแพร่ ระบาดสูงในมลรัฐต่างๆ เช่นเดียวกับประเทศอิตาลี ยกกันดา และเคนยาที่ทหารและตำรวจปฏิบัติการณ์ร่วมเพื่อ หนุนเสริมให้การปฏิบัติตามมาตรการเคอร์ฟิวและ การปิดพื้นที่เพื่อลดการแพร่ระบาดมีประสิทธิภาพ (Kauzya, 2020, online)

ในประเทศไทยเมื่อมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 การทำงานของทหารอยู่ภายใต้ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไข สถานการณ์ฉุกเฉินด้านความมั่นคง ทหารได้มีการปฏิบัติ การร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ในการคัดกรองและ การกำกับให้มีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคระดับ ประเทศ การทำงานในสถานที่ควบคุมแห่งรัฐ โดยเฉพาะ ในจังหวัดชายแดนใต้ที่มีกลุ่มเสี่ยงสูงจากประเทศ มาเลเซีย (กองบัญชาการกองทัพไทย, 2563, ออนไลน์) มีการตั้งด่านคัดกรองร่วมสามฝ่าย การใช้ค่ายเพื่อกักกัน กลุ่มเสี่ยงสูง การลงพื้นที่ให้ความรู้และรณรงค์ป้องกัน โรคแก่ประชาชนในพื้นที่การแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2563, ออนไลน์) การจัดส่ง อาหารและเครื่องใช้ให้ประชาชนที่บ้าน, รถครัวสนาม, ผลิตผลจากโครงการทหารพันธุ์ดี การเข้าซื้อพืชผลจาก เกษตรกรมาประกอบเลี้ยง, การดูแลพื้นที่ควบคุมโรค แห่งรัฐ (State quarantine) การนำกำลังพลร่วมบริจาค โลหิต การคัดกรองในพื้นที่ชายแดน (ข่าวไทยพีบีเอส, 2563, ออนไลน์) กองทัพอากาศไทย (2563, ออนไลน์) สนับสนุนการควบคุมโรคผ่านท่าอากาศยานโดย

สนับสนุนอุปกรณ์ กำลังพล สถานที่กักกัน โรงพยาบาล สนามรองรับผู้ป่วย การจัดอากาศยานเพื่อขนส่ง สิ่งคัดหลั่งเพื่อส่งตรวจ การผลิตสร้างนวัตกรรมทาง การแพทย์เพื่อลดความเสี่ยงและประสิทธิภาพ การทำงาน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นบทบาทที่หลากหลาย ของทหารทั่วประเทศ รวมทั้งทหารที่ปฏิบัติการกิจการ คงไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศแบบองค์รวม

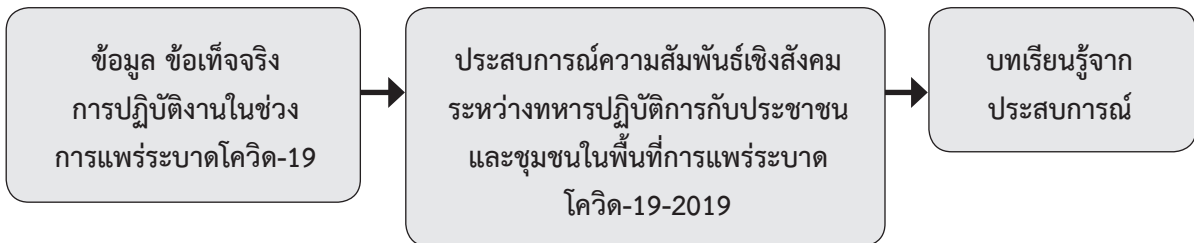
4.4 แนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential learning concept)

ประสบการณ์ของบุคคลเป็นที่มาของความรู้ คอลบ์และคอลบ์ (Kolb & Kolb, 2015, online) นำเสนอแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีประสบการณ์เป็นรูปธรรม การไตร่ตรอง การสร้างข้อสรุปเป็นหลักการนามธรรม การวางแผนนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ กระบวนการเหล่านี้มีประโยชน์ที่ช่วยให้บุคคลสามารถ สร้างบทเรียนรู้เพื่อพัฒนาและทำสิ่งต่างๆ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งในแวดวงการศึกษา การฝึกปฏิบัติงานในชุมชน (จิรัฐา บุตรแก้ว, 2559, น. 3) หน่วยงานภาครัฐตัวอย่างกรมการแพทย์ทหารเรือที่มี การจัดการความรู้ที่มีการสร้างและแสวงหาความรู้ใน หลากหลายรูปแบบรวมทั้งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ส่วนตัวในบุคคล การทบทวนก่อนและหลังการปฏิบัติงาน การทบทวนย้อนหลังกิจกรรม (ชนพร แยมสุตา, 2559, ออนไลน์) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เหมาะสมกับ ผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ ทำให้เรียนรู้ตามความสนใจ เรียนรู้ผ่านทีม ช่วยให้เกิดการต่อยอดความรู้เป็น กระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางทหาร ในกองทัพ (Pierson, 2017, pp. 33-34) โดยเฉพาะ การสร้างผู้นำที่มุ่งปฏิบัติการกิจให้บรรลุผล การพัฒนา วิธีคิดเชิงบวก การแบ่งปันข้อมูลด้วยความเต็มใจ และ เพื่อบ่มเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในการบรรลุ การกิจ (Lis, 2012, pp. 26-27)

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

สถานการณ์ระบาดโควิด-19 ทำให้รัฐบาลมีมาตรการระดับประเทศเพื่อป้องกันและควบคุมโรครวมทั้งในจังหวัดปัตตานี จากสถานการณ์ทหารต้องมีการปรับภารกิจงาน โดยเพิ่มบทบาทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโควิด-19 นอกเหนือจากบทบาท งานด้านการรักษาความปลอดภัยและ

ความมั่นคงของประเทศแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของคอล์บ และคอล์บ (Kolb & Kolb, 2015, online) นำมาใช้ในการสะท้อนคิดประสบการณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีประสบการณ์ เป็นรูปธรรม การไตร่ตรอง การสร้างข้อสรุปเป็นหลักการ นามธรรม การวางแผนนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการทำงานเชิงพื้นที่ต่อไป ดังกรอบแนวคิด

6. นิยามศัพท์

ประสบการณ์ชีวิต หมายถึง ความรู้สึก พฤติกรรม ตลอดจนการกระทำที่บุคคลแสดงออกเพื่อตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มาเผชิญ

ความมั่นคง หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของกำลังพลทหารภายใต้ตามภารกิจปกติเพื่อการรักษาความปลอดภัยในชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้และร่วมกับการป้องกันควบคุมโรคในกรณีการระบาดของโควิด-19

7. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยกรณีศึกษาเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูล

1. กำลังพลทหารที่ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
2. มีส่วนร่วมในภารกิจป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงเวลาการระบาดของโรคโควิด-19

ในปี พ.ศ. 2563 ได้แก่ การตั้งด่านคัดกรอง หรือการประจำการศูนย์กักกัน หรือการทำงานรณรงค์ให้ความรู้ ป้องกันโรคในระดับชุมชน และภารกิจ อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

เกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัคร (Inclusion criteria)

1. เป็นกำลังพลทหาร ที่ปฏิบัติการด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
2. มีประสบการณ์ตรงในภารกิจป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้แก่ การตั้งด่านคัดกรอง หรือการประจำการศูนย์กักกัน หรือการทำงานรณรงค์ให้ความรู้ ป้องกันโรคในระดับชุมชน หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19
3. มีความเต็มใจในการให้ข้อมูลและมีเวลาในการให้สัมภาษณ์

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. เป็นกำลังพลทหารระดับปฏิบัติการไม่เกี่ยวกับงานด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เช่น ฝ่ายอำนวยการ เป็นต้น
2. ไม่มีประสบการณ์ตรงในการกิจการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในระดับพื้นที่ที่ต้องพบปะประชาชน
3. ภายหลังการคัดเลือกคุณสมบัติเบื้องต้นผ่านแต่ไม่สะดวกใจและไม่มีเวลาในการให้ข้อมูล ทั้งก่อนและระหว่างการสัมภาษณ์

พื้นที่วิจัยเป้าหมาย

พื้นที่ปฏิบัติงานเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ตามภารกิจที่ได้รับผิดชอบ

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

เดือนพฤษภาคม – เดือนมิถุนายน 2563

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา อาชีพ ราชการ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หน้าที่ความรับผิดชอบปกติ ภารกิจช่วงการระบาดของโควิด-19 และการเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงาน

2. คำถามปลายเปิดเพื่อสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อสำรวจประสบการณ์ทหารผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงชายแดนใต้ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 ตามแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ได้แก่ ประสบการณ์ทำงานเพื่อป้องกันการระบาดของโควิด-19 ความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เผชิญพบเรียนรู้ที่หลากหลายจากเหตุการณ์ และองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ต่อไปในอนาคต

3. แบบบันทึกภาคสนามสำหรับนักวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แนวคำถามปลายเปิดเพื่อถอดบทเรียนประสบการณ์ใช้กรอบแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ใช้แนวคำถามสะท้อนคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของคอลบ์ และคอลบ์ (Kolb & Kolb, 2015, online) นำแนวคำถามมาทดลองใช้กับทหารปฏิบัติการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ราย ปรับปรุงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

โครงการได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี psu.pn.1-008/63 นักวิจัยส่งเอกสารขออนุมัติเก็บข้อมูลกำลังพลจากผู้บังคับบัญชาระดับกองพลขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ได้รับมอบหมายประชาสัมพันธ์กลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด นักวิจัยนัดพบกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัวตามขั้นตอน การตัดสินใจเข้าร่วมเน้นย้ำความสมัครใจในการให้ข้อมูลเป็นสำคัญ โดยปราศจากการบังคับหรือสั่งการ ก่อนการเก็บข้อมูลมีการเซ็นเอกสารยินยอมเข้าร่วมวิจัย และเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการถอนตัวจากโครงการวิจัยโดยไม่มีเงื่อนไขตลอดกระบวนการวิจัยโดยไม่มีการรายงานกลับแก่หน่วยงาน ในการนำเสนอบทความจะใช้ลักษณะนามเรียก “เคสที่” ตามด้วยลำดับเลขของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการยื่นเอกสารขอจริยธรรมการวิจัยระหว่างดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. ทบทวนเอกสารข่าวบทบาทรในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อให้เห็นบริบทโดยรวมในการทำงานที่ต่างไปจากบทบาทด้านความมั่นคงโดยทั่วไป

3. ส่งเอกสารโครงการวิจัยขออนุมัติเก็บข้อมูลในกำลังพลข้าราชการทหาร จาก ผู้บัญชาการ กองพลทหารราบที่ 15 ค่ายสมเด็จพระสุริโยทัย ต.บ่อทอง อ.หนองจิก จ.ปัตตานี เมื่อได้รับอนุญาตนักวิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้บังคับบัญชาเพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่มเป้าหมายที่มีเกณฑ์ตามคุณสมบัติที่กำหนด และประสานให้นักวิจัยเข้าพบกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ

4. นักวิจัยกำหนดนัดวันเวลาเพื่อพบกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเกณฑ์ แนะนำโครงการวิจัย เน้นย้ำความสนใจในการให้ข้อมูลด้วยความเต็มใจ ไม่ได้ถูกบังคับหรือสั่งการจากผู้บังคับบัญชา เปิดโอกาสให้ซักถาม ตอบข้อซักถามที่สงสัย เช่นยินยอมเข้าร่วมวิจัย

5. นัดสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลทหารระดับปฏิบัติการในพื้นที่ระบาดของโควิด 19 จำนวน 14 ราย โดยมีการเลือกเพื่อลดผลกระทบจากการให้ข้อมูล ได้แก่ วิธีสัมภาษณ์โดยตรงในช่วงเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก เลือกสถานที่ที่เหมาะสม ที่ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกมีอิสระในการตอบ ไม่มีสิ่งรบกวนการสัมภาษณ์ จำนวน 1-2 ครั้ง จนข้อมูลมีความอิ่มตัว ในระหว่างการสัมภาษณ์เมื่อผู้ให้ข้อมูลติดภารกิจหรือไม่สะดวกนักวิจัยยุติการสัมภาษณ์ทันที และนัดการสัมภาษณ์ใหม่

6. วิเคราะห์ข้อมูล เขียนรายงานวิจัย เผยแพร่ผลงานตามเงื่อนไขของแหล่งทุน และคืนข้อมูลแก่หน่วยงานต้นสังกัดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบประเด็นข้อค้นพบในผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายว่ามีความสอดคล้องตรงกัน เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมตามประเด็นที่ค้นพบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล ใช้สถิติบรรยายวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา สรุปประเด็นข้อค้นพบตามแนวคำถามการวิจัย นำเสนอประสบการณ์เชิงประเด็น ยกตัวอย่างข้อมูลประกอบ

8. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 แสดงคุณลักษณะข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูล (N=14)

คุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
- 20-40	12	85.71
- 41-59	2	14.29
ศาสนา		
- พุทธ	13	92.85
- อิสลาม	1	7.15
สถานภาพสมรส		
- สมรส	10	71.43
- โสด	4	28.57
ระดับการศึกษาสูงสุด		
- ปริญญาตรี	14	100
จำนวนปีรับราชการ		
- น้อยกว่า 10 ปี	6	42.85
- ตั้งแต่ 11-20 ปี	6	42.85
- มากกว่า 20 ปี	2	14.30
หน้าที่ปกติ		
- นายสิบพยาบาล	2	14.30
- รอง ผบ.หมวด	2	14.30
- ผบ.หมู่ปืนเล็ก	1	7.15

คุณลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
- เจ้าหน้าที่การข่าว	1	7.15
- เจ้าหน้าที่สวัสดิการ	1	7.15
- ครูฝึกทหาร	1	7.15
- กองพันทหารช่าง	6	42.85
ภารกิจช่วงการระบาดของโควิด-19		
- การดูแลกำลังพล	6	42.85
- การให้ความรู้ประชาชน	6	42.85
- เตรียมเสบียง	2	14.30
การเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงาน ได้แก่ การป้องกันตัวเอง แนวปฏิบัติในหน่วยงาน การให้ความรู้ประชาชน การคัดกรองโรค การทำงานในพื้นที่กักกัน	14	100

จากตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี (ร้อยละ 85.71) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 92.85) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 71.43) ทุกคนจบระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี รับราชการไม่เกิน 20 ปี (ร้อยละ 85.70) ภารกิจช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 เกี่ยวข้องกับดูแลกำลังพล การให้ความรู้ประชาชน และการเตรียมวัสดุ/อุปกรณ์/อาหารและแจกจ่ายแก่ประชาชน กำลังพลทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติงาน (ร้อยละ 100)

ส่วนที่ 2 ประสบการณ์ประสบการณ์ชีวิตของทหารผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงชายแดนใต้ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19

ประสบการณ์ชีวิตของทหารผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงสามารถนำเสนอได้ 3 ประเด็นดังนี้

1. ความรู้สึกต่อเหตุการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในระยะแรกได้สร้างความหวาดกลัวแก่ผู้บังคับบัญชาและกำลังพล

อย่างกว้างขวาง ทำให้มีมาตรการในการป้องกันกำลังพลในการปฏิบัติการกิจต่างๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย นอกจากนี้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสื่อสารมวลชนและสื่อออนไลน์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกต่อการระบาดของโรคในเชิงลบ ได้แก่ กลัวกังวล มีความเสี่ยง ต้องระมัดระวังตัว และมีความรู้สึกเชิงบวก กล่าวคือไม่ได้รู้สึกกลัวหรือกังวล และเฉยๆ เพราะคิดว่าโรคสามารถป้องกันได้ เมื่อมีโอกาสได้ปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์ก็มีความรู้สึกภาคภูมิใจ ได้เสียสละและเห็นใจ ดังตัวอย่างข้อมูล

กลัว

“กลัว ..กำลังพลอาจจะติดภารกิจนอกหน่วยไปออกราชการนอกหน่วย ตอนนั้นก็อาจจะยังไม่รู้จักโควิด-19 มันมาอย่างไร แล้วมันคืออะไร เรายังไม่รู้ตรงนั้น พอเราไปภารกิจนอกหน่วยอาจรับเชื้อมา... กลัวเพื่อนเอาเชื้อมา...เราไม่ได้อยู่กับเขาตลอด 24 ชั่วโมง ไม่รู้ว่าเพื่อนไปไหนบ้าง ไม่รู้ว่าแต่ละบุคคลไปไหนมาบ้าง” เสดที่ 8

มีความเสี่ยง

“โดยภาพรวมก็ไม่ค่อยเท่าไร ผมก็ทำงานแต่ลำบากนิดนึงเวลาไปไหนมาไหน รู้สึกมีความเสี่ยง... มันพูดยากเพราะ 3 จังหวัดชายแดนมันไม่ค่อยเป็นระเบียบ มันคุมยาก การฝึกกฎระเบียบของคนในพื้นที่ตอนนั้นก็คิดว่าเสี่ยงมาก...” เสดที่ 13

“...ที่ปัตตานีปลาซ่า คนแน่นมาก เยอะมาก มันแน่น คนไม่ได้ใส่ mask มันยังเสี่ยง เขาใช้ชีวิตตามปกติมากเลย ลองคิดถ้ามันติดมา มันคงแพร่หลายนะ” เสดที่ 14

ใช้ชีวิตลำบาก

“ใช้ชีวิตลำบาก จากเดิมที่เราใช้ชีวิตธรรมดาไม่มีหน้ากาก ล้างเจล ล้างมือ แต่ปัจจุบันมันหลายเรื่อง

ระแวงตลอดจากที่เราไปที่ชุมชน เราไม่เคยระแวงว่าไปที่ชุมชนเราต้องระมัดระวังตัวมากขนาดไหน ที่ชุมชนคนเยอะ ตลาดนัดก็ไม่กล้าเสี่ยงเข้าไป” เคสที่ 14

นอกจากนี้ความกลัวในช่วงแรกแล้วบางคนจะมีความกลัวว่าโรคระบาดอาจมีการระบาดรอบสอง ดังตัวอย่างข้อมูล

“ผมกลัวอย่างเดียว คือการระบาดรอบสอง เนื่องจากว่าเราประมาท ไม่ดูแลตัวเอง โควิดหมดไปแล้ว ถ้าเกิดขึ้นรอบสองคิดว่าคงร้ายแรงมากกว่าเพราะต่างคนต่างละทิ้ง” เคสที่ 5

กลุ่มผู้ให้ที่ไม่กลัวและกังวล แต่รู้สึกเฉย มองว่าเป็นสิ่งที่สามารถป้องกันได้ ดังตัวอย่าง

ไม่กลัว ไม่รู้สึกกังวล

“ก็ไม่กลัว ไม่รู้สึกกังวล...เมื่อลงพื้นที่เราป้องกันตัวเอง คือทำอะไรก็ได้ให้ปลอดภัย ถ้าในพื้นที่มีการแพร่ระบาดอยู่ ถ้าการเข้ามาพลชนเป็นภารกิจหลักเราก็ต้องทำ ต้องป้องกันตัวเอง ...เราต้องฟิตตัวเองก่อนก่อนที่เราจะไปหาพลชน ไม่ว่าจะใส่หน้ากาก พาเจลล้างมือไปทุกที่ที่เข้าหาพลชน” เคสที่ 10

เฉยๆ

“ถ้าถามว่ากลัวไหม ก็เฉยๆ นะครับ เรารู้ว่าการปฏิบัติตัวของเราไม่ไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มเสี่ยง มีการเว้นระยะห่าง การพุดจา การป้องกันต่างๆ” เคสที่ 7

เมื่อหน่วยงานมีมาตรการเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในที่ทำงานและผู้พักอาศัยในเขตบ้านพักทหาร ในช่วงแรกผู้ให้ข้อมูลบางรายรู้สึกปรับตัวไม่ได้ ดังตัวอย่างข้อมูล

ปรับตัวไม่ได้

“ในช่วงแรกๆ ทุกคนจะปรับตัวไม่ได้ โดยเฉพาะการสวมหน้ากากอนามัย โดยปกติเราหายใจโดยไม่มีอะไรปิดจะหายใจคล่อง เมื่อใส่เป็นเวลานานโดยที่ไม่มี

การเปิดหน้าต่างออกมาก็จะมีอาการมันๆ ทำให้การสูดออกซิเจนไม่เต็มที่...” เคสที่ 3

อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์ระบาดและมาตรการเริ่มคลี่คลายพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกที่ดีขึ้น มีความภูมิใจ จากการที่ได้เสียสละ เห็นใจผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด

ภูมิใจ

“เป็นทหารต้องทำทุกรูปแบบ ...ผมมีความภาคภูมิใจ แม้ว่าไม่มีใครเห็น” เคสที่ 2

ได้เสียสละ

“รู้สึกได้เสียสละ เสียสละมากขึ้น มีอะไรที่ต้องทำมากขึ้น พอโควิดเข้ามามันก็ต้องจัดของ เตรียมของ เรา เป็นผู้อยู่เบื้องหลัง เวลาทำงานมันไม่เป็นเวลา” เคสที่ 13

เห็นใจ

“ราชการก็ดีที่ว่ามีเงินเดือนประจำ ซึ่งก็เห็นใจพ่อค้าแม่ค้าที่ขายของ หรือว่ากิจการที่ต้องปิดไปต้องปรับตัว แต่ว่าเหตุการณ์นี้ (การแพร่ระบาด มาตรการควบคุมโรค) ค่อนข้างจะรวดเร็ว หลากๆ คนก็จะปรับตัวไม่ทัน” เคสที่ 3

2. บทบาทที่เปลี่ยนไปของทหารในพื้นที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการปฏิบัติงาน ตลอดจนการใช้ชีวิตปกติในสังคม เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการสาธารณสุข โดยการเว้นระยะห่างทางสังคม การสวมหน้ากากอนามัย ซึ่งทหารมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตและการเปลี่ยนการทำงาน สามารถนำเสนอได้ 3 ประเด็น คือ การปรับตัวป้องกันโรค การปรับแนวทางการดูแลกำลังพล และการปรับเปลี่ยนงานในพื้นที่มีรายละเอียดและตัวอย่างข้อมูลดังนี้

2.1 ปรับตัวป้องกันโรค

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความจำเป็นในการปรับตัว และปรับเปลี่ยนในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันก่อน-หลังการทำงานได้แก่ การใช้ผ้าปิดปากปิดจมูก การวัดไข้ การจัดเก็บเสื้อผ้าที่สวมใส่เมื่อลงพื้นที่เพื่อความปลอดภัยของตัวเองและสมาชิกในครอบครัว ดังตัวอย่างข้อมูล

ผ้าปิดปากปิดจมูก

“เดี๋ยวนี้ถ้าออกจากบ้านพักก็มีผ้าปิดปากปิดจมูก ถ้าไม่มีถือว่ามีความผิด...แม้กระทั่งแม่บ้าน กูระเบียบของทหาร ถ้าแม่บ้านผู้ใดไม่ดำเนินการพอบ้านมีความผิด...บังคับเป็นกฎเลยครับ” เคสที่ 5

วัดไข้

“ตอนแรกปรับตัวไม่ได้ ต้องวัดไข้ วัดอะไร ตอนเหตุการณ์เกิดใหม่เกิดคำถามว่าทำไมต้องกลัวขนาดนั้น...แต่มันก็ดี ไม่มีใครติดเลย” เคสที่ 11

แยกเสื้อผ้า

“ปรับตัวหลายอย่าง...เรื่องครอบครัว...เมื่อเราออกไปข้างนอกมา เสื้อผ้าที่เราสวมใส่เราก็ต้องแยกไว้ อย่าให้ลูกเล่น” เคสที่ 8

ระวังการแพร่เชื้อ

“เราต้องมีการระมัดระวังเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับการหยิบใช้ของต่างๆ พวกสารคัดหลั่งที่เป็นน้ำมูก เราก็ต้องคิดว่าส่วนมากจะไปลงตรงไหนบ้าง เราต้องระวังตัวเอง” เคสที่ 7

2.2 การปรับแนวทางการดูแลกำลังพลและครอบครัว

ผู้ให้ข้อมูลนำเสนอว่าทหารต้องทำงานกับประชาชน ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความปลอดภัยไม่เกิด

การแพร่ระบาดไปสู่กัน จำเป็นต้องยกระดับความปลอดภัย ดังตัวอย่างข้อมูล

ยกระดับความปลอดภัย

“เมื่อมีสถานการณ์..การทำงานเน้นพี่น้องประชาชน ฝ่ายทหารก็ต้องปลอดภัยอย่างไรก็ได้ให้ทั้งสองฝ่ายปลอดภัย ถ้าเราลงไปแล้วเราติดเชื่อหรือว่าเขาติดเชื่อจากเรา คือต่างคนต่างไม่รู้ว่ามีเชื่ออยู่บ้าง เราต้องเปลี่ยนแปลงการลงพื้นที่ ยกระดับความปลอดภัย” เคสที่ 10

ในค่ายทหารจะมีกำลังพลและครอบครัวอยู่อาศัยในบริเวณเดียวกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่จึงต้องมีมาตรการเพื่อเฝ้าระวัง และปฏิบัติตามมาตรการทางสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด เพื่อความปลอดภัยของกำลังพลและบุคคลในครอบครัว ดังตัวอย่างข้อมูล

การเว้นระยะห่าง

“การปฏิบัติตัวบุคลากรเปลี่ยนไป เช่น อยู่ห่างกัน ทำงานมีระยะห่าง การรับประทานอาหารและการออกกำลังกายต้องเว้นระยะห่าง แปรโม่งเข้างดการรวมแถว” เคสที่ 4

การสวมผ้าปิดจมูกและใช้เจลล้างมือ

“มีการป้องกัน มี mask เจลล้างมือรวมอยู่ในกลุ่มนั้น การใช้ชีวิตเปลี่ยนไปเยอะ แต่ก่อนไม่เคยใส่แบบนี้ เพิ่งมาใส่ครั้งแรกในชีวิต หายใจลำบากแต่มันต้องยอมเพื่อตัวเราและเพื่อคนอื่นด้วย ลูกเรายังเล็ก ครอบครัวอีกถ้าเราติดไปคน ครอบครัวก็ต้องติดอีก” เคสที่ 14

ใช้อุปกรณ์ส่วนตัว

“ทุกวันนี้เวลาไปทำงานต้องเตรียมแก้วกาแฟ แก้วน้ำ ช้อนข้าว จานข้าว เป็นส่วนตัว แต่ก่อนโรงเลี้ยงจะมีจานข้าวพร้อม แต่ทุกวันนี้ต้องเตรียมมาเอง” เคสที่ 4

คัดกรองและกักตัว

“มีการคัดกรองบุคลากร กำลังพลจากต่างจังหวัด ต้องเข้ามากักตัว 14 วัน ในสถานที่จัดไว้ให้ จะมีเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแล วัดไข้ ตรวจอาการ สอบถาม การไปที่เสี่ยง” เคสที่ 9

การจำกัดเวลาเข้า-ออกค่าย

“ปัจจุบัน เวลา 5 ทุ่มเราไม่ให้กำลังพลในค่าย ออกไปเลย คนข้างนอกก็ห้ามเข้ามาจนถึงตีสี่ ข้างนอก ใช้ชีวิตตามธรรมดาหมดแล้ว แต่ของทหารในค่าย ยังเหมือนเดิม...” เคสที่ 14

แจกอุปกรณ์และเครื่องยังชีพ

“มีเจลล้างมือแจกให้กำลังพล แจกถุงยังชีพ อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ได้ทุกคน ในถุงยังชีพมีอาหารแห้ง ข้าวสาร ปลากระป๋อง มาม่า น้ำมันพืช น้ำปลา ไข่” เคสที่ 12

2.3 การปรับเปลี่ยนงานในพื้นที่

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้หน่วยงานในพื้นที่ทหารมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากเดิม ที่ทำงานเน้นงานด้านมวลชนเพื่อความมั่นคงปลอดภัยสู่ การหนุนเสริมการป้องกันโรคและเยียวยาผลกระทบจาก มาตรการเพื่อลดการแพร่ระบาดของโควิดที่อาจส่ง ผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ป้องกันโรคและให้ข้อมูลเพื่อเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง การจัด กิจกรรมตู้ปันสุข แจกอาหารจากโรงครัวพระราชทาน และงานบริการอื่นๆ ที่จะช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย ในภาวะเศรษฐกิจที่หยุดชะงัก การทำความสะอาดวัด และมัสยิด เน้นว่าต้องปลอดภัยทั้งสองฝ่าย

ประชาสัมพันธ์

“เดิมทำงานด้านมวลชน ให้ความรู้ประชาชน ส่งเสริมความรักชาติในพื้นที่ 3 จังหวัด แต่เมื่อโควิดมา

ก็ปรับเปลี่ยนมาช่วยประชาสัมพันธ์ลดการแพร่เชื้อ การปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ” เคสที่ 11

“การประชาสัมพันธ์ ...แจ้งว่าหากมีบุคคล ภายนอกที่กลับมาจากประเทศมาเลเซีย หรือมาจาก พื้นที่เสี่ยงก็ให้แจ้งผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ชุมชน หรือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพให้เขาประสานเบื้องต้น และ ใครมีอาการเข้าข่าย ไอ มีไข้ ก็ให้แจ้งทันที” เคสที่ 9

จัดตู้ปันสุข

“ตู้ปันสุข... เราได้รับบริจาค มีคนใจบุญมาบริจาค เราเก็บไว้เป็นภาพรวม ใครมีก็เอามาแบ่งกัน เราสามารถ แบ่งปัน ช่วยได้นิดหน่อยดีกว่าไม่ช่วยเลย ” เคสที่ 11

โรงครัวพระราชทาน

“ช่วงโควิดทำงานส่งอาหาร งานโรงครัวพระราชทาน เอาอาหารลิงค์ของไปแจกชาวบ้านและผู้ได้รับผลกระทบ จากโควิด-19 ในพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี” เคสที่ 12

พัฒนามัสยิดและวัด

“มีกิจกรรมพิเศษทำความสะอาดมัสยิด ...ไปช่วย พัฒนาวัด” เคสที่ 10

การเปลี่ยนแปลงบทบาทจากงานด้านความมั่นคง ทางทหาร มาสู่ความมั่นคงทางสุขภาพจากโรคระบาด ทหารไม่รู้สึกหนักใจ หรืออึดอัดเป็นภาระ แต่ยอมรับ ว่าอ่อนล้าเพราะมีหลายบทบาทที่ต้องรับผิดชอบในช่วง เวลาที่มีจำกัด ดังตัวอย่างข้อมูล

ไม่อึดอัด

“ไม่ได้อึดอัดกับภารกิจที่เสริมขึ้น (การป้องกัน โควิด) ถือว่าเป็นการช่วยประเทศชาติในการบรรณรงคให้ ทุกคนปลอดภัย ไม่ให้มีการติดเชื้อเพิ่มขึ้น ถ้าคนไทย ช่วยเหลือกัน หยุดการแพร่ระบาด ด้านสาธารณสุขก็ไม่ต้อง ใช้งบประมาณที่เยอะในการดูแลรักษา” เคสที่ 10

ไม่หนักใจ

“ไม่หนักใจ ชินแล้วครับ แต่ก่อนอีกแบบพอเปลี่ยนบริบทในการทำงานใหม่ จากบริบทความมั่นคงมาเป็นลงพื้นที่ชุมชน” เคสที่ 11

3. ทหารเกิดบทเรียนรู้จากการทำงานท่ามกลางการแพร่ระบาดของโควิด-19

ประสบการณ์ทำงานในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 เกิดบทเรียนรู้การทำงานในพื้นที่พบว่าสถานการณ์ โควิด-19 สร้างโอกาสในการพบปะ ระหว่างทหารกับประชาชน ทำให้ภาครัฐมีโอกาสเข้าถึงประชาชนเพิ่มขึ้น มีความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับประชาชนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้มีบทเรียนรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การทำงานที่ช่วยให้ประสบผลสำเร็จคือการทำงานผ่านผู้นำที่ชุมชนให้การยอมรับ การอธิบายเมื่อเกิดความไม่เข้าใจ และหน่วยงานทหารต้องเตรียมกำลังพลให้พร้อมในการทำงานทุกรูปแบบ ดังตัวอย่างข้อมูล

ช่วงโควิดเป็นโอกาส

“ช่วงโควิดเป็นโอกาส เป็นช่วงที่ประชาชนต้องการความช่วยเหลือ..เขาคุยกับเราเยอะขึ้นสัมพันธ์ภาพดีขึ้นจากเดิม 50 ขึ้นมา 80 อีก 20 ยังอาจเห็นต่าง ยังไม่ถึง 100 เปอร์เซ็นต์ ยังมีความคิดเก่าๆ หรืออคติ เมื่อก่อนตอนลงพื้นที่ใหม่ก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ แต่เดี๋ยวนี้ 80:20 (การยอมรับดีขึ้น)” เคสที่ 12

การเข้าถึงประชาชน

“ส่งผลกระทบระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน สิ่งที่เกิดขึ้นเราได้เข้าถึงประชาชน และหน่วยงานของรัฐกับประชาชนมันยิ่งเข้ากัน.(สัมพันธ์ภาพดีขึ้น).” เคสที่ 5

การเข้าถึงผู้นำ

“เขาเชื่อผู้นำ เราหาวิธี จะรณรงค์อย่างไรให้เข้าถึงผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน...เราประสานผู้ใหญ่บ้าน

เอาผู้ใหญ่บ้านไปด้วย ผู้ใหญ่บ้านติดภารกิจเราก็เอาผู้ช่วยไปด้วย...” เคสที่ 5

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกำลังพล

“การเข้าถึงประชาชนในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเกิดวิกฤตอะไร...ทหารต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเป็นองค์ความรู้ว่า เราสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกำลังพลในกองทัพให้สามารถไปสร้างสัมพันธ์ภาพกับประชาชนในทุกรูปแบบ ทุกพื้นที่” เคสที่ 8

ความมั่นคงผ่านการพัฒนา

“ช่วงโควิดก็เป็นช่วงที่ดี เป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน ชาวบ้านเขาสะท้อนข้อมูลกลับมาทหารใส่ใจประชาชน รูปแบบมีการเปลี่ยนแปลงจากทำงานความมั่นคงแล้วมาทำงานพัฒนา ผมว่าบรรยากาศมันดีขึ้นกว่าเดิมมากเลย” เคสที่ 11

9. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยบทบาทตามภารกิจที่สำคัญของทหารผู้ปฏิบัติงานท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับปฏิบัติการมี 3 ประเด็นคือ 1) การดูแลกำลังพลตามมาตรการควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด 2) การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน และ 3) การเตรียมวัสดุอุปกรณ์/อาหารแก่ทีมงานและประชาชน สอดคล้องกับแนวทางศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินด้านความมั่นคงที่ทหารได้มีการปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ในการคัดกรองและการกำกับให้มีการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมโรคระดับประเทศ (กองบัญชาการกองทัพไทย, 2563, ออนไลน์) มีการลงพื้นที่ให้ความรู้และรณรงค์ป้องกันโรคแก่ประชาชนในพื้นที่การแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง (กรมส่งกำลังบำรุงกองทัพบก, 2563, ออนไลน์) การจัดส่งอาหารและเครื่องใช้ให้ประชาชนที่บ้าน มีรถครัวสนาม (ชาวไทยพีบีเอส, 2563, ออนไลน์)

ประสบการณ์ความรู้สึกเมื่อทราบการระบาดของโควิด-19 ได้แก่ กลัว กังวล มีความเสี่ยง ต้องระมัดระวังตัว แต่บางกลุ่มไม่รู้สึกลัวหรือกังวล และเฉยๆ เพราะคิดว่าโรคสามารถป้องกันได้ เมื่อหน่วยงานมีมาตรการเพื่อป้องกันควบคุมโรค ในระยะแรกหลายคนรู้สึกปรับตัวไม่ได้ ไม่คุ้นชินกับการใส่อุปกรณ์ป้องกัน และการปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อลดความเสี่ยงการแพร่กระจายโรค แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็สามารถปฏิบัติได้ เมื่อสถานการณ์แพร่ระบาดในระดับประเทศและระดับพื้นที่เริ่มคลี่คลาย สามารถควบคุมได้ ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งยังมีความกังวลและรู้สึกมีความเสี่ยงที่ยังคงต้องระมัดระวังและเกรงว่าโรคอาจกลับมาระบาดรอบสองเพราะประชาชนทั่วไปในพื้นที่เริ่มไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติตัวตามมาตรการป้องกันโรค ที่รัฐกำหนดจากข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อบุคคลเผชิญกับเรื่องราวที่กระทบต่อความผาสุก ทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบทั้งเชิงบวกและเชิงลบตามการรับรู้และประสบการณ์ชีวิตส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อปัจจัยการเรียนรู้ บุคคลเกิดการสะท้อนคิดภายในตามประสบการณ์เกิดเป็นบทสรุปและบทเรียนที่สำคัญนำไปประยุกต์ใช้ต่อไปในอนาคต (Kolb & Kolb, 2015, online)

ทหารมีการเตรียมความพร้อมและปรับตัวต่อการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่สำคัญ คือ 1) การปรับตัวป้องกันโรคเพื่อไม่ให้ตัวเองเจ็บป่วยและเป็นการแพร่กระจายเชื้อสู่ครอบครัว เพื่อนร่วมงานและประชาชนเมื่อเข้าพื้นที่ปฏิบัติงาน 2) การปรับแนวทางดูแลกำลังพลในค่ายทหารครอบคลุมกลุ่มพลทหารเกณฑ์และทหารประจำการ เช่น การแยกนอน แยกเครื่องมืออุปกรณ์เครื่องใช้ การมีระยะห่างในการทำกิจกรรม การงดกิจกรรมรวมตัวที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงเมื่อพบปะประชาชนขณะปฏิบัติงานช่วงการระบาดของโควิด-19 ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับการปฏิบัติตามนโยบายจากกองทัพปฏิบัติตามมาตรการคู่มือทหารด้านภัยโควิด-19 (กองทัพบก. ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19,

2563, ออนไลน์) การเปลี่ยนแปลงบทบาทตามนโยบายของประเทศและแนวปฏิบัติของกองทัพอย่างเคร่งครัดตามมาตรการต่าง ๆ ครอบคลุมไปถึงครอบครัวกำลังพลและแม่สถานการณ์ภาพรวมทั้งประเทศเริ่มคลี่คลายแต่กองทัพยังคงมีมาตรการที่เข้มงวดอย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อให้กองทัพมีความพร้อมในทุกด้านเพื่อสนับสนุนภารกิจของรัฐบาล (กรมสวัสดิการทหารบก, 2563, ออนไลน์) เช่นเดียวกับกองทัพในต่างประเทศตามมาตรฐานความพร้อมของกองทัพอันคงไว้ซึ่งความปลอดภัย ส่วนบุคคลของกำลังพลและการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนในสังคม (Kalkman, 2021, p. 101)

ในช่วงที่รัฐบาลมีมาตรการล็อกดาวน์ (lockdown) ประสบการณ์แสดงให้เห็นการปรับเปลี่ยนงานในพื้นที่ช่วงเหตุการณ์วิกฤตที่กระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐจากรูปแบบงานเดิมที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำความเข้าใจบทบาททหารกับการรักษาความมั่นคงการสื่อสารสังคมปรับเปลี่ยนเป็นลงพื้นที่แจกอาหารอุปกรณ์ป้องกันที่จำเป็นในชีวิตประจำวันในแก่ประชาชนตามเขตพื้นที่ความรับผิดชอบทั้งเขตเมืองและเขตชายแดนไทย - มาเลเซีย ด้วยรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่มีความหลากหลายกว่า เกิด ประสบการณ์สะท้อนให้เห็นการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่รวดเร็วทั้งระดับบุคคล ทีมงาน และรูปแบบการปฏิบัติงานสะท้อนให้เห็นบทบาททหารที่พร้อมรับมือกับสถานการณ์วิกฤตเพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งการระบาดของโรคจัดเป็นสิ่งที่กระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ (เจษฎา มีบุญลือ, 2553, น. 29) ทหารพร้อมปรับตัวเพื่อตอบโจทย์สถานการณ์วิกฤตทุกรูปแบบเพื่อดูแลความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน (เข้า ดีพี เอ้าลัค, 2563, ออนไลน์) การปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ของกำลังพลทหารในประเทศไทยสอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่อื่นๆ ในหลายประเทศที่กองทัพมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติภารกิจนี้ (European Parliament, 2020, online ; Mayers, 2020, online;

Khalik, 2020, online) งานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นว่า ทหารต้องมีความพร้อม สามารถปรับรูปแบบพฤติกรรม กำลังพลเพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกรูปแบบ ในภาวะวิกฤตที่กระทบต่อความมั่นคงแห่งรัฐ เพราะ กองทัพมียุทธโศภนและทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพ เช่นที่ปรากฏว่าหลายประเทศ ผู้นำประกาศสงครามกับ โรคระบาดและศักยภาพกองทัพถูกนำมาใช้อย่างเร่งด่วน ศักยภาพกองทัพถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวก ในการเตรียมความพร้อมด้านการแพทย์และการควบคุม ตามมาตรการเพื่อลดการแพร่กระจายโรคในพื้นที่ระบาด (Kalkman, 2021, pp. 99-100)

การวิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ช่วยให้สะท้อนภาพบทเรียนรู้คิดเชิงบวกเพื่อแบ่งปัน ข้อมูลในการทำงานระยะต่อไป (Lis, 2012, pp. 26-28) ประสบการณ์การปฏิบัติงานท่ามกลางสถานการณ์ แพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ทหารผู้ปฏิบัติเกิดบทเรียนรู้ พบว่า ช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นโอกาส ที่หน่วยงานภาครัฐมีโอกาสเข้าถึงประชาชนเพิ่มขึ้น ปรับรูปแบบการทำงานด้านความมั่นคงสู่การพัฒนา คุณภาพชีวิต การออกไปช่วยเหลือในช่วงชีวิตที่เผชิญ ความยากลำบากทำให้สายสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับ ทหารมีความแนบแน่นยิ่งขึ้น ข้อมูลแสดงให้เห็นถึง ความพยายามของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านความมั่นคง ของชาติในเรื่องความสงบกับความมั่นคงด้านสุขภาพของ ประชาชน ตอบโจทย์นโยบายภาครัฐที่พยายามเข้าถึง ทุกกลุ่ม ภาพประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เขตพื้นที่ชายแดนใต้แสดงให้เห็นว่าทุกฝ่ายลด การปฏิบัติการโต้ตอบอันเนื่องมาจากความขัดแย้ง ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนเป็นตัวหลัก ที่สำคัญ ปรากฏการณ์ นี้ต่างจากรายงานที่ปรากฏในต่างประเทศ ในพื้นที่ขัดแย้งอื่นๆ ในต่างประเทศที่มีสถิติสถานการณ์ ความรุนแรงเพิ่มขึ้น เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการดูแล จากรัฐ เพราะคู่ขัดแย้งไม่ลดละการปฏิบัติการทางทหาร แม้จะอยู่ในช่วงที่ประชาชนเผชิญกับความยากลำบาก

ภายใต้สถานการณ์ระบาดของโควิด-19 (Ide, 2021, p. 2)

การศึกษาประเด็นความขัดแย้งท่ามกลางสถานการณ์ การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด -19 ใน ต่างประเทศ พบว่าสถิติการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงมีทั้งแบบ เพิ่มขึ้นและลดลง สำหรับประเทศไทยในพื้นที่จังหวัด ชายแดนใต้มีลักษณะเหตุการณ์ความรุนแรงที่ลดลง (Ide, 2021, p. 2) สถานการณ์เหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อ การขับเคลื่อนงานด้านสันติภาพในพื้นที่ สอดคล้องกับ ข้อมูลการปฏิบัติงานช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัส โควิด-19 ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ช่วงเวลาที่วิกฤตจาก การแพร่ระบาดคือโอกาสที่ดีของทหารที่มีโอกาสพบปะ และเข้าถึงประชาชน ทำให้เห็นภาพทหารเข้าถึง ประชาชนในบริบทที่แตกต่างออกไปซึ่งเป็นภาพเชิงบวก เป็นช่วงเวลาที่ดีที่จะขับเคลื่อนงานสันติภาพให้มีความยั่งยืนต่อไป อย่างไรก็ตามการก่อเหตุความไม่สงบ ที่มีจำนวนลดลงในช่วงสถานการณ์ระบาดไม่สามารถ สรุปได้ว่าเกิดจากการปรับเปลี่ยนบทบาทในการปฏิสัมพันธ์ ของทหารกับประชาชนเท่านั้น อาจเกิดนโยบายของ ผู้เห็นต่างที่ต้องชะลอการปฏิบัติการความรุนแรง (Burke, 2020, p. 2)

งานวิจัยนี้สะท้อนบทเรียนการทำงานที่ขยับจาก การทำงานด้านความมั่นคงทางทหารสู่การพัฒนาเพื่อให้ เกิดความมั่นคงด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตในภาวะ วิกฤต ปฏิสัมพันธ์ช่วงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยหน่วยงานทหารทำให้ผู้ปฏิบัติงานพื้นที่ที่มีความเข้าใจ ในวิถี วิถีคิด การดำรงชีวิตและความเชื่อถือของ ประชาชนมากขึ้น มีโอกาสสร้างความเข้าใจจากฝ่ายรัฐ และสร้างความเข้าใจว่าภารกิจของทหารมีมากกว่า การป้องกันสู้รบและความขัดแย้ง สอดคล้องกับแนวทาง การทำงานตามแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคง ของชาติ (พ.ศ. 2561-2564) (สำนักงานสภาความมั่นคง แห่งชาติ, 2561, ออนไลน์) ที่พบว่าปัญหาความมั่นคง

ของชาติมีบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อประชาชนและประเทศชาติโดยรวมทุกมิติ การป้องกันและแก้ปัญหาความมั่นคง ไม่อาจใช้แนวทางเดิมด้านรักษาความสงบเรียบร้อยปลอดภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบแต่จำเป็นต้องมีแนวการปรับเปลี่ยนบทบาทอันเป็นแนวทางใหม่การสนับสนุนช่วยเหลือด้านคุณภาพชีวิตท่ามกลางวิกฤตสุขภาพโรคระบาด มีการวิเคราะห์และประเมินปัญหาในแต่ละพื้นที่ให้ชัดเจน โดยเฉพาะพื้นที่เสี่ยงหรือมีปัญหาด้านความมั่นคงเพื่อแก้ไขปัญหให้สอดคล้องกับความเป็นจริง การดำเนินการที่ต้องมีการพัฒนาคนและชุมชนโดยยึดหลักศาสตร์แห่งพระราช “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

10. บทสรุป

การวิจัยประสบการณ์ชีวิตของทหารผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงชายแดนใต้ท่ามกลางการระบาดของโควิด-19 แสดงให้เห็นความรู้สึกต่อเหตุการณ์โรคระบาดของทหารในฐานะบุคคลทั่วไปเมื่อเผชิญโรคระบาดที่คุกคามสุขภาพ การระบาดทำให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลเพื่อป้องกันตัวเองและปรับเปลี่ยนการแสดงบทบาทหน้าที่เพื่อหนุนเสริมการแก้ปัญหาสุขภาพที่คุกคามชีวิตประชาชน ขณะเดียวกันประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นช่วยให้เกิดบทเรียนที่เป็นประโยชน์ในการทำงานด้านสันติภาพในพื้นที่ต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมควบคุมโรค. ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน. (2563). รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. สืบค้นจาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no220-100863.pdf>
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). คู่มืออาหารต้านภัยโควิด-19. สืบค้นจาก <http://dlogs.rta.mi.th/public/1083-covid19>
- กรมสวัสดิการทหารบก. (2563). คำสั่งการ ผู้บัญชาการทหารบกถึงกำลังพลกองทัพบก. สืบค้นจาก <http://www.awd-rta.com/informationdetail.aspx?id=13>
- กระทรวงสาธารณสุข. กรมควบคุมโรค. (2564). รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ฉบับที่ 544 วันที่ 30 มิถุนายน 2564. สืบค้นจาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/situation.php>
- กองทัพบก. ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19. (2563). คู่มืออาหารต้านภัยโควิด-19. สืบค้นจาก <http://dlogs.rta.mi.th/wives/download/covid-19.pdf>
- กองทัพอากาศไทย. (2563). การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรค COVID-1. สืบค้นจาก <https://web.facebook.com/watch/?v=523048258367953>
- กองบัญชาการกองทัพไทย. (2563). ผู้บัญชาการทหารสูงสุดฯ ตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงานของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 2019. สืบค้นจาก <http://www.rtarf.info/index.php/th/2016-06-23-07-14-56/2018-07-20-08-11-15/2018-07-20-04-15-10/438-2019-19>
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2563). ผบ.ทบ.กำชับทหารช่วยประชาชน แม้อ่อนปรน COVID-19. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/291974>
- จิรัฐา บุตรแก้ว. (2559). การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์: การสะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนของนักศึกษาแพทย์. *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 31(5), 282-289.
- เจษฎา มีบุญลือ. (2553). เอกสารทางวิชาการเรื่อง ความมั่นคงแห่งชาติ : การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล. (2563). บทบาทของกองทัพจีนในการส่งมอบสิ่งของและจัดส่งทีมงานผู้เชี่ยวชาญไปช่วยเหลือทหารในหลายประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19. สืบค้นจาก <http://www.vijachina.com/articles/1774>
- เช้า ดีฟ เอ้าลค. (2563). บทบาทสตรีกับการส่งเสริมความมั่นคง อาสาสมัครทหารพรานหญิงชายแดนใต้. สืบค้นจาก https://www.southdeepoutlook.com/ShowAllDetails/detail_south_editorial/109/
- ธนพร แยมสุดา. (2559). กระบวนการคิด ทิศทาง และผลลัพธ์ ของการจัดการความรู้กรมการแพทย์ทหารเรือ. สืบค้นจาก <http://www2.nmd.go.th/knmmd1/document/thinkingprocess.pdf>
- ปรีชา อุบัยคิน. (2558). มานุษยวิทยากับการวิจัยเพื่อพัฒนา. *MFU Connexion*, 4(10), 163-195.

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. (2561). *แผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ*. สืบค้นจาก www.nsc.go.th/?page_id=158.

สุรศักดิ์ ธีตรกุล ณ อยุธยา. (2561). *แนวความคิดในการเตรียมกำลังเพื่อการใช้กำลังที่เหมาะสมของหน่วยทหารพราน ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. สืบค้นจาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/8577m.html

ภาษาอังกฤษ

Banerjee, C. & Dua, R. (2020). *Coronavirus: Japan to Send Army to Ship, Indian Crew Pleads*. Retrieved from http://timesofindia.indiatimes.com /articleshow/74036726.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst

Bousquet, F. (2020). *Covid-19 in Fragile Settings: Ensuring a Conflict-Sensitive Responses*. Retrieved from <https://www.un.org/en/un-coronavirus-communications-team/covid-19-fragile-settings-ensuring-conflict-sensitive-response>

Burke, A. (2020). *Peace and the pandemic: The impact of COVID-19 on Aisa*. Retrieved from <https://devpolicy.org/peace-and-the-pandemic-the-impact-of-covid-19-on-conflict-in-asia-20200414/>

Dodd, K., et al. (2020). The COVID-19 Pandemic: territorial, political, and governance dimensions of the crisis, *Territory, Politics, and Governance* 8(3), 289-298, DOI: 10.1080/21622671.2020.1771022

European Parliament. (2020). *The Role of Armed Forces in the Fight Against Coronavirus*. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/ etudes/BRIE/2020/649401/ EPRS_BRI\(2020\)649401_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/ etudes/BRIE/2020/649401/ EPRS_BRI(2020)649401_EN.pdf)

Ide, T. (2021). *Covid and Armed Conflicted*. *World Development*, 140:105355, Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105355>

International Crisis Group. (2020). *Covid-19 and Conflict: Seven Trends to Watch*. Retrieved from <https://www.crisisgroup.org/global/sb4-covid-19-and-conflict-seven-trends-watch>

International Organization for Peace Building. (2020). *Peace and Conflict in a COVID-19 World: Implications for international responses*. Retrieved from <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2020-CoVid-19-v4.pdf>

Kalkman, J. P. (2020). Military Crisis Response to COVID-19. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 29, 99-103.

Kauzya, J. M. (2020). *COVID-19: Reaffirming State-People Governance Relationship*. Retrieved from <https://www.un.org/development/desa/publications/>

- Khaliq, R ul. (2020). *Coronavirus: China Army Managing Supplies, Medical Work*. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/coronavirus-china-army-managing-supplies-medical-work/1722651>
- Kolb, A. Y. & Kolb, D.A. (2015). *Experiential Learning Theory: A Dynamic, Holistic Approach to Management Learning, Education, and Development*. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/267974468>
- Lis, A. (2012). How to Strengthen Positive Organizational Behaviors Fostering Experiential Learning?: The Case of Military Organization. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 8(4), 21-34.
- Mayers, M. (2020). *Coronavirus Cases Among South Korea-Based Troops Holding Steady, Quarantines Down*. Retrieved from <https://www.militarytimes.com/news/your-military/2020/03/13/coronavirus-cases-among-south-korea-based-troops-holding-steady-quarantines-down/>
- Pierson, D. (2017). Reengineering education for adult learner. *Journal of Military Learning*, 1(2), 31-43.
- World Economic Forum. (2020). *COVID Poses a Dramatic Threats to Life in Conflict Zone*. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/covid-19-poses-a-dramatic-threat-to-life-in-conflict-zones/>